

УДК 338.439.02

DOI: 10.31359/2312-3427-2019-2-327

А.Д. Мостова, канд. екон. наук

a.mostovaya@duan.edu.ua

orcid.org/0000-0002-3998-3441

Університет імені Альфреда Нобеля, Дніпро

СТРАТЕГІЇ ПРОДОВОЛЬЧОЇ БЕЗПЕКИ КРАЇН ЄС

У статті систематизовано основні напрями, методи державного регулювання продовольчої безпеки на стратегічному рівні. Розглянуто механізми державного регулювання забезпечення продовольчої безпеки в ЄС. Розкрито сутність системи норм та інструментів організації та регулювання на міждержавному рівні ринків сільськогосподарських і продовольчих товарів. Наведено основні напрями та принципи надання фінансової бюджетної допомоги сільськогосподарським товаровиробникам.

Проілюстровано заходи державної підтримки аграрного сектору економіки в окремих країнах-членах ЄС. Показано механізми реалізації стратегії продовольчої безпеки окремих європейських держав. На основі зарубіжного досвіду сформульовано рекомендації щодо формування стратегічних напрямів державної політики щодо забезпечення продовольчої безпеки України, спрямовані на зниження ризиків, нейтралізацію можливих негативних наслідків і прискорення отримання переваг від лібералізації торговельних режимів.

Ключові слова: *продовольча безпека, стратегія, міжнародний досвід.*

Постановка проблеми. Вирішення продовольчої проблеми на всіх рівнях та запобігання її виникненню завжди було стратегічним пріоритетом розвинутих країн світу. Провідна роль у цьому завданні покладена на методи і механізми державного регулювання ціноутворення на внутрішньому ринку, напрями і інструменти підтримки аграрного сектору економіки, забезпечення якості і безпечності продовольства та його доступності для населення. Наприклад, за даними ОЕСР (Організації економічного співробітництва і розвитку), аграрна підтримка в країнах ЄС становить до 49% від вартості сільськогосподарської продукції [1].

Більшість країн світу розробили та застосовують власні національні програми, спеціальні закони про продовольчу безпеку, а також дієві методи та інструменти регулювання продовольчого ринку для комплексного вирішення проблем, пов'язаних із забезпеченням продовольчої безпеки у довгостроковій перспективі.

Державне регулювання стратегічного планування продовольчої безпеки базується на системі принципів, підходів, нормативно-правових актів, інститутів та взаємодії між ними. У розвинутих країнах проблема забезпечення продовольчої безпеки вирішується державою на загальнонаціональному рівні. В Україні у ході реформування системи господарювання було реконструйовано державний механізм забезпечення населення продовольством, але єдиної концепції вирішення цього питання на стратегічному рівні поки що не сформовано. Позитивний результат може надати проведення дослідження та систематизації досвіду державного регулювання стратегічного забезпечення продовольчої безпеки у деяких розвинутих країнах світу та подальшої розробки власної моделі формування стратегії продовольчої безпеки в Україні на основі найбільш результативних механізмів і методів державної підтримки.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Серед українських авторів дослідженню стратегічних напрямів державного регулювання продовольчої безпеки країн ЄС присвячено праці авторів Скрипчук П.М., Хоменко А.Є., Шойко В.А., Олійник В. та ін. У наукових працях Батигіна О.М., Жушман В.М., Корнієнко В.М. досліджено основні питання організаційно-правового забезпечення розробки і реалізації стратегії продовольчої безпеки зарубіжних країн, зокрема, Євросоюзу: Франції, ФРН, Нідерландів, Бельгії, Італії [2, с. 176-195]. Міжнародний досвід регулювання якості продукції сільського господарства, зокрема, країн ЄС, став об'єктом досліджень автора С. Бугера [3, с. 54-59]. Однак, не зважаючи на значний науковий доробок у дослідженні світового досвіду продовольчої безпеки, можна зробити висновок, що застосування важливих аспектів міжнародних підходів при розробці заходів державного регулювання забезпечення продовольчої безпеки не розкрито повністю та носить фрагментарний характер.

Формулювання цілей статті. Метою статті є дослідження та систематизація міжнародного досвіду формування та реалізації стратегії продовольчої безпеки на державному рівні.

Виклад основного матеріалу досліджень. Досвід забезпечення продовольчої безпеки у країнах ЄС на наднаціональному рівні передбачає розроблення стратегій, які спрямовані на діагностування існуючої ситуації щодо стану продовольчої безпеки тієї чи іншої країни та процес планування, який включає розробку програми дій, реалізацію та оцінку отриманих результатів і коригування стратегій. Стратегія продовольчої безпеки на національному рівні, як основне завдання кожної держави незалежно від її соціально-економічного рівня розвитку, здійснюється на основі реалізації комплексу методів, принципів та заходів державної аграрної політики щодо гарантування продовольчої безпеки.

Стратегічне забезпечення продовольчої безпеки у ЄС полягає у застосуванні механізму захисту внутрішніх ринків та вітчизняного виробництва на основі механізмів наднаціонального цінового регулювання: цільові ціни, інтервенційні ціни, граничні (порогові) ціни, змінний імпорتنний тариф і експортні субсидії. Фундаментальними принципами єдиної аграрної політики ЄС є: єдність ринку, система фінансування й система преференцій країнам-учасникам ЄС [5].

За даними Євростат, у 2017 р. ціни на сільськогосподарську продукцію в ЄС були в середньому на 13 % вище світових цін. За останні десять років розрив між світовими та внутрішніми цінами знизився з 30-40% до близько 10 %. Це стало можливим і завдяки послідовним реформам Спільної агропродовольчої політики, переходу від підтримки ціни до доходів, що наблизило ціни до ЄС до світових цін, особливо в секторі зернових та молочних продуктів (менше для секторів м'яса та цукру). Для яловичини розрив між ЄС та світовими ринковими цінами зростає [6; 7].

Надання фінансової допомоги може бути з бюджетів країн-учасників ЄС та автономних територій (автономні райони Італії, департаменти та райони Франції) або федеральних держав (землі Німеччини) з місцевими бюджетами. Таким чином, наднаціональна політика в аграрному секторі в ЄС щодо стратегічного забезпечення продовольчої безпеки спрямована на ефективну організацію продовольчого ринку, підтримку доходів товаровиробників, допомогу в реалізації надлишків продукції тощо.

Реалізація стратегії продовольчої безпеки у країнах ЄС ефективна завдяки врегульованій системі підтримки виробництва продовольства. Важливою умовою ефективної роботи сільськогосподарських виробників є налагоджена система кредитування. У країнах ЄС застосовуються цінні дотації на купівлю техніки, меліорацію земель, модернізацію ферм [8]. За

програмою стимулювання інвестицій у Німеччині фермер може отримати довгостроковий кредит за зниженою на 4% відсотковою ставкою (на 6 % – в економічно слабких регіонах). Програма також дозволяє надати пільгову державну позику (1 % річних у рахунок погашення 3,5 % на капітальне будівництво) [8]. Відсоток за іпотечним кредитом в банках країн ЄС становить 4,5-6,5 %, у Голландії – 5-7 %, у Німеччині – 6-8,5 % (пільговий – 1 %) [8]. У Франції фермерам виплачують субсидії на вдосконалення технологічного озброєння аграрного виробництва, виведення орних земель із обробітку, підтримку родючості земель, компенсацію за роботу в районах з несприятливими природними умовами тощо. Поглиблення ринкової сутності державної підтримки сільського господарства проявляється, зокрема, у забезпеченні певного мінімального рівня доходів, який дозволяє товаровиробникам завдяки застосуванню висококваліфікованого менеджменту досягти доходів, адекватних доходам несільськогосподарських суб'єктів власними силами (концепція «safety net») [9].

У таблиці наведено витрати на підтримку аграрного сектору в межах спільної агропродовольчої політики у ЄС.

Таким чином, у структурі витрат ЄС на підтримку агропродовольчого сектору 70,6% склали прямі платежі, 5,1% - ринкові заходи, 24,3% - заходи підтримки розвитку сільських територій.

Стратегічні заходи держави у забезпеченні продовольчої безпеки у країнах ЄС спрямовані також на вдосконалення технічного прогресу у сільському господарстві, стимулювання розвитку науки і освіти, професійного навчання, підвищення кваліфікації, консультаційна підтримка фермерів. Регулювання ринку полягає у організації державних закупівель, функціонування державних оптових ринків, технічне та комерційне обслуговування закупівель продовольства, ветеринарне обслуговування та кредитування виробників.

Контрольно-облікові функції держави полягають у проведенні контролю якості продукції, ветеринарній інспекції, статистичному обліку тощо. Стратегії розвитку аграрного сектору та продовольчої безпеки у ряді країн ЄС містять спеціальні програми розвитку сільських територій, обов'язкові заходи із соціальної перебудови сільських територій шляхом ліквідації дрібних господарств, перепідготовки кадрів, витіснених із сільського господарства, для роботи в інших галузях [9].

Обсяги фінансової підтримки за основними напрямками спільної агропродовольчої політики у ЄС

Назви підтримуючих заходів	2017 рік, тис. євро	Структура, %	
Не пов'язані з виробництвом суми прямої допомоги	35366166	60,10%	85,10%
Інші виплати прямої допомоги	5759408	9,80%	13,90%
Додаткові суми допомоги	3	0.0%	0.0%
Відшкодування прямих допомог у зв'язку з фінансовою дисципліною	425580	0,70%	1,00%
Прямі виплати на підтримку аграрного виробництва	41551156	70,60%	100,00%
Оливкова олія	42770	0,10%	1,40%
Текстильні рослини	6134	0.0%	0.2%
Фрукти та овочі	995421	1,70%	33,20%
Виноробний сектор	1011750	1.7%	33.7%
Просування продукції	122262	0.2%	4.1%
Інші заходи для підтримки рослинництва	236857	0,40%	7,90%
Молоко та молочні продукти	468019	0,80%	15,60%
Яловичина і телятина	23649	0.0%	0.8%
Вівчарство та козяче м'ясо	3505	0.0%	0.1%
Свинина, яйця, птиця та інші	90744	0.2%	3.0%
Ринкові заходи підтримки	3001112	5.1%	100%
Розвиток сільської місцевості	14337027	24,30%	
ВСЬОГО	58889295	100.0%	

Джерело: Євростат [6; 7]

У країнах ЄС найпоширенішими формами власності фермерських господарств є переважно сімейні господарства та партнерства. Державне регулювання партнерських відносин має чітку законодавчу основу. Так, у Великобританії законодавче регулювання партнерських відносин у аграрному секторі передбачає укладення договору, який визначає володіння та користування землею, розподіл статутного капіталу та ряд інших важливих питань [9]. Сімейні ферми є ефективною практикою ведення аграрного бізнесу у країнах ЄС, а тому і мають стратегічне значення на рівні державного регулювання. В них зосереджені

кваліфіковані кадри та сучасні технології. Наприклад, Закон Франції «Про орієнтацію сільського господарства» визначає пріоритетні напрями стратегічної державної агропродовольчої політики, зокрема, державна підтримка та розвиток сімейних господарств, які є основою сільськогосподарського виробництва [9].

В системі стратегічного забезпечення продовольчої безпеки провідне місце належить якості продовольства. Загалом сучасна європейська система якості сільськогосподарської та харчової продукції базується на національних системах якості окремих країн-членів ЄС, зокрема: Національна система забезпечення якості харчових продуктів Німеччини (Qualität Sicherheit GmbH - QS), система забезпечення якості Нідерландів - «Інтегрований контроль ланцюга» (Integrierte Kettenüberwachung - ІКВ); система забезпечення якості виробництва свинини Бельгії - «Certus»; система якості щодо виробництва харчових продуктів Франції - «Label Rouge» («Червоний знак якості») та ін., задачею яких є повний контроль, відстежування, а також незалежна система санкцій на всіх етапах технологічного ланцюга від виробництва продовольства до роздрібної торгівлі [3, с. 56-57]. Так, у Бельгії реалізація стратегічної державної аграрної політики покладена на Міністерство сільського господарства і наукової політики, а державна інспекція якості продовольства – на Федеральне агентство з безпеки харчових продуктів. Стратегічним завданням забезпечення продовольчої безпеки у Бельгії є дотримання якості харчових продуктів та мінімізація ризиків для здоров'я споживачів за рахунок стандартизації та контролю.

Державна політика Франції із стратегічного забезпечення продовольчої безпеки здійснюється на основі Стратегії внутрішньої продовольчої безпеки. Згідно зі Стратегією, за підтримання на достатньому рівні продовольчої безпеки відповідально Міністерство сільського господарства, продовольства, рибальства, сільського та регіонального планування. Стратегічні напрями забезпечення продовольчої безпеки полягають у державній підтримці вітчизняних виробників продуктів харчування та захисту їх інтересів у сферах сільського господарства і продовольства, рибальства та аквакультури, ветеринарії, захисту рослин. Реалізація стратегії потребує проведення наукових досліджень проблем у сфері продовольчої безпеки, що проводяться агентствами розвитку та науково-дослідними центрами. У Франції розробка та реалізація державної аграрної політики здійснюється згідно з законом «Про забезпечення стабільності сільськогосподарського виробництва». Стратегічні державні заходи полягають у підтримці

конкурентоспроможності національного товаровиробника, регулювання внутрішнього продовольчого ринку, реалізації політики протекціонізму по відношенню до сільськогосподарської продукції [10].

Стратегія продовольчої безпеки Німеччини являє собою загальнодержавну систему економічних і законодавчих засобів забезпечення продовольчої безпеки, спрямованих на дотримання безпеки та якості продовольства, гарантування прав споживачів та чітка процедура захисту прав споживачів [2, с. 183]. Стратегія передбачає наступні рівні уповноважених органів влади із забезпечення продовольчої безпеки:

- загальноєвропейський (Європейська комісія, Європейське агентство з продовольчої безпеки, Продовольчий та ветеринарний офіс ЄС);
- федеральний (Федеральне міністерство продовольства, сільського господарства та захисту прав споживачів, Німецький федеральний інститут оцінки ризиків, Німецьке федеральне управління споживчого захисту і безпеки харчових продуктів);
- місцевий (Федеральні дослідні інститути, Міністерства земель федерації, Уряди земель федерації).

Як на рівні ЄС, так і в Німеччині законодавчо закріплені три головні цілі продовольчої стратегії:

- захист здоров'я (продажу підлягають виключно тільки безпечні харчові продукти);
- захист споживачів від обману;
- належне інформування громадськості.

Стратегічне забезпечення продовольчої безпеки Німеччини започатковано ще з 1955 р. з прийняттям закону «Про сільське господарство Німеччини», який передбачає обов'язок держави вирішувати стратегічну проблему постачання населення продовольством шляхом формування продовольчих фондів без використання усього комплексу заходів економічного стимулювання і підтримки та залежності постачання продовольства від третіх країн [9]. Реалізація стратегії продовольчої безпеки Німеччини має потужну правову базу (продовольче законодавство Німеччини включає більше 200 постанов, законів і рішень). Стратегічними пріоритетами Німеччини з розглядуваного питання на загальноєвропейському просторі є сприяння розробці та реалізації Єдиної сільськогосподарської політики країн Євросоюзу, однією з ключових цілей якої є забезпечення продовольчої безпеки [11].

Можна зробити висновок, що в ЄС наднаціональні механізми стратегічного забезпечення продовольчої безпеки поєднуються з

державним регулюванням із боку країн-учасниць і ЄС в цілому. Ключові елементи механізму стратегічного регулювання продовольчих ринків у ЄС:

- введення органами управління ЄС єдиних на всій території ЄС цін для стимулювання розвитку аграрного сектору та оптимального розміщення виробництва;

- встановлення закупівельних цін на рівні, нижчому ніж на внутрішньому ринку для стимулювання товаровиробників до продажу продовольства на ринку, а не державі.

У країнах ЄС політика стратегічного забезпечення продовольчої безпеки базується на стимулюванні розвитку власного сільського господарства із високими виробничими витратами на продовольство у порівнянні зі світовими. У законодавчому полі цих країн враховуються імпортно-експортні можливості товаровиробників, хоча особливості функціонування механізму стратегічної підтримки сільського господарства у кожній країні ЄС суттєво залежать від її виробничих та зовнішньоекономічних умов.

Узагальнюючи зарубіжний досвід державної аграрної політики, та враховуючи намагання інтеграції України до європейського економічного простору, важливо врахувати переваги та ризики для сільського господарства та сформувані основні стратегічні напрями державної політики, спрямовані на зниження ризиків, нейтралізацію можливих негативних наслідків і прискорення отримання переваг від лібералізації торговельних режимів:

- удосконалення законодавства у сфері регулювання аграрного сектору, податкової, митної, фінансово-кредитної політики;

- підтримка експорту з метою розширення зовнішніх ринків збуту для українських експортерів;

- стимулювання внутрішнього попиту на продовольство;

- зростання конкурентоспроможності сільськогосподарських товаровиробників за рахунок підвищення безпеки та якості продукції за рахунок впровадження міжнародних стандартів;

- підвищення конкурентоспроможності сільськогосподарських товаровиробників на внутрішніх і зовнішніх ринках шляхом проведення реструктуризації збиткових підприємств, державного регулювання агропродовольчих ринків, використання ефективних механізмів державної підтримки;

- державне стимулювання розвитку обслуговуючої та збутової кооперації дрібних товаровиробників і формування для них ринкової інфраструктури;

- сприяння розвитку сільських регіонів.

Висновки. Політика країн ЄС у сфері забезпечення продовольчої безпеки полягає у підтримці аграрного сектору за рахунок діючих механізмів, стимулювання експорту, проведення політики допущення на ринок ЄС на пільгових умовах товарів з тропіків. Спільна агропродовольча політика ЄС спрямована на захист внутрішніх сільгосптоваровиробників. Для цього країнами ЄС застосовуються програми стабілізації фермерських цін і доходів за рахунок засобів єдиного бюджету ЄС і національних бюджетів. В ЄС існує тенденція до протекціоністського захисту сільськогосподарських виробників. Фермери захищені від конкуренції з боку іноземних виробників і користуються перевагами (в основному за рахунок споживачів) продавати свою продукцію за цінами вище світового рівня.

Узагальнюючи зарубіжний досвід державної аграрної політики, та враховуючи намагання інтеграції України до європейського економічного простору, важливо врахувати переваги та ризики для сільського господарства та сформувані основні стратегічні напрями державної політики, спрямовані на зниження ризиків, нейтралізацію можливих негативних наслідків і прискорення отримання переваг від лібералізації торговельних режимів.

Європейський досвід наднаціонального та державного регулювання продовольчої безпеки актуальний для України в сучасних умовах. Компенсації витрат товаровиробників по основним видам аграрної продукції, зокрема по продовольчому та фуражному зерну, призведе до скорочення собівартості тваринництва і птахівництва, а отже, цін на молочні продукти, м'ясо, яйця. У свою чергу це дозволить підвищити рівень споживання цих продуктів населенням та конкурентоспроможність вітчизняної продукції.

Вказані механізми державної підтримки товаровиробників в Україні повинні бути складовою як аграрної політики держави, так і стратегії продовольчої безпеки. Продовольча безпека держави та стійкий розвиток аграрного сектору економіки потребує системи дотацій і компенсацій.

Механізми державного регулювання повинні бути достатньо гнучкими для захисту вітчизняних товаровиробників та одночасного дотримання вимог СОТ, зокрема при застосуванні таких захисних заходів, як мито і ввізні тарифи на продовольство. Також рекомендовано посилення державного контролю за моніторингом балансу продовольства для запобігання втрат від обмеження експорту.

Основними завданнями державних органів управління повинно бути стратегічне планування та своєчасне виявлення загроз продовольчої безпеки, мінімізація їх негативних наслідків за рахунок стратегічних продовольчих запасів. Необхідно розробити та впровадити комплексну систему моніторингу, збору, обробки, систематизації та аналізу інформації щодо виробництва, управління запасами і постачання продовольства, якості і безпеки харчових продуктів, споживання продовольства та харчування населення.

Бібліографічний список.

1. Agricultural policy monitoring and evaluation. OECD. 2018. URL: <https://www.oecd.org/agriculture/topics/agricultural-policy-monitoring-and-evaluation/> (дата звернення: 14.11.2019).
2. Актуальні проблеми правового забезпечення продовольчої безпеки України : монографія / О. М. Батигіна, В. М. Жушман, В. М. Корнієнко та ін.; за ред. В. Ю. Уркевича та М. В. Шульги. Харків : Право, 2013. 326 с.
3. Бугера С. Правове регулювання якості сільськогосподарської продукції: міжнародний досвід. Юридична Україна. 2011. № 11. С. 54–59.
4. Quiroga S., Suárez C., Fernández-Haddad Z., Philippidis G. Levelling the playing field for European Union agriculture: Does the Common Agricultural Policy impact homogeneously on farm productivity and efficiency? Land Use Policy. 2017. Vol. 68. pp. 179-188. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.landusepol.2017.07.057>
5. Kiryluk-Dryjska E., Baer-Nawrocka A. Reforms of the Common Agricultural Policy of the EU: Expected results and their social acceptance. Journal of Policy Modeling. 2019. Vol. 41, Issue 4. pp. 607-622. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.jpolmod.2019.01.003>
6. Price developments in the EU. DG Agriculture and Rural Development, Unit Farm Economics. European Commission, Eurostat. 2018. URL: <https://ec.europa.eu/agriculture/> (дата звернення: 14.11.2019).
7. Statistical Factsheet DG Agriculture and Rural Development, Unit Farm Economics. European Commission, Eurostat. 2018. URL: https://ec.europa.eu/agriculture/statistics/factsheets_en (дата звернення: 14.11.2019).
8. Скрипчук П. М., Хоменко А. Є. Аналіз досвіду країн-членів СОТ щодо забезпечення продовольчої безпеки та використання цього досвіду в Україні. Актуальні проблеми міжнародних відносин. Вип. 120. Ч. I. 2014. С. 219-233.

9. Bureau J.-C., Swinnen J. EU policies and global food security. *Global Food Security*. 2018. No. 16, pp. 106-115. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.gfs.2017.12.001>

10. Піцур Я. С., Сенишин О. С. Використання світового досвіду державної підтримки розвитку агропродовольчого комплексу як напрямку забезпечення продовольчої безпеки України. *Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. Серія економічна*. 2012. Вип. 2. С. 131-140. URL: http://www2.lvduvs.edu.ua/documents_pdf/visnyky/nvse/02_2012/12pyaspbu.pdf (дата звернення: 14.11.2019).

11. Candel J. L., Breeman G. E., Stiller S. J., Termeer J.A.M. Disentangling the consensus frame of food security: The case of the EU Common Agricultural Policy reform debate. *Food Policy*. 2014. No. 44, pp. 47-58. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.foodpol.2013.10.005>

Мостовая А.Д. Стратегии продовольственной безопасности стран ЕС. В статье систематизированы основные направления, методы государственного регулирования продовольственной безопасности на стратегическом уровне. Рассмотрены механизмы государственного регулирования обеспечения продовольственной безопасности в ЕС. Раскрыта сущность системы норм и инструментов организации и регулирования на межгосударственном уровне рынков сельскохозяйственных и продовольственных товаров. Приведены основные направления и принципы предоставления финансовой бюджетной помощи сельскохозяйственным товаропроизводителям.

Проиллюстрировано меры государственной поддержки аграрного сектора экономики в отдельных государствах-членах ЕС. Показано механизмы реализации стратегии продовольственной безопасности отдельных европейских государств. На основе зарубежного опыта сформулированы рекомендации по формированию стратегических направлений государственной политики по обеспечению продовольственной безопасности Украины, направленные на снижение рисков, нейтрализацию возможных негативных последствий и ускорения получения преимуществ от либерализации торговых режимов.

Ключевые слова: продовольственная безопасность, стратегия, международный опыт.

Mostova A.D. EU Food Security Strategies. The urgent tasks of the research are to study the effective foreign experience of state regulation of food security, to formulate a food security strategy aimed at ensuring the population

of Ukraine secure and quality food, to maintain the stability of agricultural production in sufficient quantity and quality to ensure the food independence of the state.

The purpose of the article is to investigate and systematize the international experience of developing and implementing a food security strategy at the state level. The methods of system analysis and synthesis, abstract-logical, monographic, generalization, were used in the study.

The article describes the main directions, methods of state regulation of food security at the strategic level. The mechanisms of state regulation of food security in the EU, which are carried out within the framework of the Common Agricultural Policy of the European Union, are considered. The criteria for setting prices for agricultural products in EU countries are presented. The essence of the system of norms and instruments of organization and regulation at the interstate level of agricultural and food markets is revealed. The basic directions and principles of providing financial budgetary assistance to agricultural producers are given.

Practical examples illustrate measures to support the agrarian sector of the economy in EU countries. The EU's price policy for food is presented. The EU's price increasing for basic types of food over world prices are illustrated. The implementation of the food security strategy in the EU countries is effective thanks to a regulated system of support for food production. The volume of financial support for the main areas of the Common agricultural policy in EU is presented. The mechanisms of implementation of the food security strategy of some European countries are shown.

Based on foreign experience, the main recommendations have been formulated to develop strategic directions of public policy on food security aimed at reducing risks, neutralizing potential negative consequences and accelerating the benefits of trade regime liberalization.

Keywords: food security, strategy, international experience.

Стаття надійшла до редакції: 22.04.2019 р.